

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Марияна Николова Стамова,
Институт за балканистика с Център по тракология, БАН

Относно: Дисертационен труд на тема „Албанците в Република Македония – на ръба на две столетия, на границата между три държави. Проблеми на политическата и социалната трансформация на общността, края на ХХ и началото на ХХІ век“ представен от Димитър Тодоров Петров за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по специалност „Нова и най-нова история (Социална история)“ с шифър 05.03.04

Представеният от Димитър Тодоров Петров дисертационен труд е посветен на важна и актуална тема за този регион на Европа на прага на ХХ и ХХІ век. Темата на изследването представлява несъмнен интерес както за българската историческа наука, така и за съвременната българска политика и дипломация. В тази връзка неговата значимост е въвн от съмнение както в научен аспект, така и от гледна точка на съвременните политически реалности и предизвикателства на Балканите. В самото начало искам да подчертая, че изследваният проблем е дисертабилен. Докторантът е използвал значителната теоретическа литература, извори и изводи от теренни проучвания.

Библиографията (21 с.) е оформена според утвърдените стандарти и свидетелства за отличната информираност на автора за състоянието на обширната историография на български и чужди езици. В дисертационния труд са използвани 276 източника, от които 156 са колективни и индивидуални монографични изследвания, 120 студии и статии, 9 периодични издания, интернет източници, както и резултатите от теренните проучвания – с 12 информатора, цитирани в текста. В научно обръщение са въведени изследвания общо на 38 български автори и на 165 чуждестранни.

Хронологическите рамки на изследването са логични и аргументирани, но авторът не се ограничава само с тях, а прави един исторически преглед на изследваната проблематика като в текста фактически са застъпени въпроси както от предходния, така и от следващия период, което значително разширява фокусът на дисертационния труд.

Работата на Димитър Петров се отличава със сравнително добре избрана структура, която е подчинена на класическия проблемно-хронологичен подход и която позволява на автора убедително да изложи целта на изследването като представи

политическата и социалната трансформация на албанското население в Република Македония и нейната роля за изграждане на социалните и културните модели, връзки и идентичности, които се развиват след 1991 г.

Самата дисертация е в обем от 254 страници, като изложението е разпределено в увод, балансирани и почти равни като обем четири глави, заключение, библиография и приложения. Тази структура има своята логика, тъй като първата глава залага общия фон на дисертационния труд и теоретичните перспективи с различните понятия и изрази, върху които по-нататък се проследяват процесите сред албанците след независимостта на Р Македония през 1991 г. Във втора глава е направен широк исторически преглед на албанския въпрос и неговата еволюция от националноосвободителните борби на балканските народи през XIX век до падането на комунизма и установяването на демократичното управление сред държавите на Балканите като е приложен класическият проблемно-хронологичния и ретроспективно-аналитичния подход. В трета и четвърта глава акцентът се поставя на аналитично-тематичния подход и резултатите от теренните проучвания и обосноваването изводи на докторанта относно обществено-политически отношения в новата държава на Балканите и социалните и икономически промени сред албанското население и връзките му с албанската диаспора и нейната роля за неговото развитие и обособяване.

Дисертационният труд започва с увод от 17 страници, в който авторът обосновава както териториалния обхват и хронологичните рамки на изследването така и целите и задачите, които се поставят с умело използване на изворовата база с архивни и статистически данни, обобщени от различни автори в техните изследвания; информацията черпена от медиите и теренните проучвания на самия автор с подходящата методология като модела на мултиситуираната етнография на Джордж Маркус и изследователската методика на спешната антропология въведена от Антонина Желязкова. В увода, Димитър Петров ясно е очертал обекта на своето изследване, а именно обществено-политическите и социални промени сред албанците, населяващи Р Македония след 1991 г. Както в повечето трудове, в увода се прави също така преглед на съществуващата научна библиография по темата.

В първата глава (44 с.) главният анализ на автора се съсредоточава върху теоретичните перспективи и понятия като етничност, етническа идентичност, малцинство, народност, националност, етническа група, етноцентризъм, национализъм, патриотизъм, етнически конфликти и др., които влизат в употреба по темата и са пряко свързани с обособяването на албанците и разграничаването им от другите в Македония.

Втора глава (46 с.) проследява географските граници и историческото минало на албанците от по-далечното минало през XIX век почти до Охридското споразумение през 2001 г., което чрез помощта на международния фактор успява да наложи мира в Р Македония след няколко месеца на въоръжен конфликт и сблъсъци между албанските първоначално определени като терористични организации, а впоследствие като борци за права и свободи военни формирования на албанци както от Македония, така и от Косово и южна Сърбия и македонската армия и Министерството на вътрешните работи.

Специално място в дисертационния труд заемат трета и четвърта глава, които са същината на изследването и които са посветени на актуалните аспекти развитието на Р Македония и промените сред албанците в края на XX и началото на XXI век. При тяхното разработване, докторантът се сблъсква с редица предизвикателства, но най-вече с това да обобщи резултатите от теренните проучвания и да направи необходимите изводи, с което успешно се справя. И докато в трета глава (44 с.) автора се занимава с обществено-политическите отношения в Р Македония след обявяването на независимостта ѝ, то четвърта глава, която е най-пространната в дисертацията (54 с.) е посветена на икономическите и социални трансформации сред албанците в края на XX и началото на XXI век и в която в центъра на внимание е обекта на изследването.

Особено добро впечатление прави заключението на дисертацията (6 с.), където Димитър Петров навлиза в дълбочина в анализа на събитията. Изводите му са аргументирани и стойностни.

Заедно с научният апарат и богатата библиография, разнообразния характер на приложенията (таблицы, карти, снимков материал и карикатури), придават допълнителна прегледност и тежест на работата и допълват изводите на автора.

В дисертационния труд на Димитър Петров могат да се очертаят следните приноси и положителни страни:

- на първо място трябва да се акцентира на умелия избор на тема, която е актуална и недостатъчно разработена;
- научният труд се базира на широка гама от методологически подходи и инструментариум като ретроспективен преглед, сравнителен и критичен, както и ситуационен анализ;
- докторантът прави широкоаспектен и многоспектрален анализ на използваната богата литература и разнообразни източници, като показва не само едно добро познаване на съществуващата литература, но и добросъвестно отбелязване на постиженията на другите автори, засегнали в една или друга степен тази проблематика;

- изследването е обогатено значително с вкараните в научно обръщение резултати и аргументирани и научнообосновани изводи от ценните теренни проучвания чрез които докторантът прави връзката между албанците които живеят в Р Македония и албанската диаспора в годините и промените които настъпват сред това население;

- като безспорен принос на изследването на Димитър Петров може да се открие и постигнатата интердисциплинарност на изследването.

Към дисертационния труд, могат да бъдат отправени и някои бележки и препоръки, които биха били само от полза от по-нататъшната научна работа на Димитър Петров и при евентуално публикуване на научна монография с оглед на значимостта на темата, която би предизвикала интерес сред научната и по-широка общественост както в България, така и в съседна Република Македония, която аз категорично подкрепям, а именно:

- би било уместно да се помисли върху едно по кратко заглавие при публикуването на научна монография като се постави акцент на проблема на научното изследване, а като подзаглавие се даде разширено обяснение на проблематиката.

- наблюдават се на места повторения в изложението, които са трудни за избягване предвид така структурираното изложение като напр. във втора глава, в която автора се стреми да преведе много сведения и данни от предходните периоди, а на места са налице обширни коментари на недотам значими факти и събития и др.

- работата би спечелила, ако в края на всяка глава имаше обобщения и кратък анализ на конкретната глава както напр. в края на трета глава с 7.4. Изводи или обособяването като подточка на изводи с няколко изречения. Този пропуск е компенсиран с наличието на такова обобщение в заключението на дисертацията.

- би следвало да се обърне внимание на оформянето на научния апарат на дисертацията, където се наблюдават някои непълни заглавия и неточности в заглавията на отделни монографии и статии, липсата на цитирани заглавия от текста в библиографията и обратно, има повторения на някои заглавия в литературата и др.

- накрая може да се отправи препоръка за една допълнителна редакция и отстраняване на правописните и стилистичните неточности и грешки.

Направените бележки и препоръки имат за цел само да повишат научноизследователската стойност на предоставената работа като в никакъв случай не отменят нейния приносен характер и не влияят на високата ми оценка за обсъждания дисертационен труд.

Накрая искам да изразя положителната си оценка за дисертационния труд на Димитър Петров. Авторът е реализирал всички поставени научно-изследователски цели, изразил е собствената си позиция по отношение на изследваните въпроси и е направил задълбочени и аргументирани изводи. Приемам, че дисертационният труд и авторефератът, който представя същината на темата, отговарят напълно на изискванията за дисертация. Димитър Петров има и необходимият брой от три публикации по темата на дисертацията за да се яви на защита.

В заключение, бих искала да подчертая, че дисертационният труд на Димитър Петров има всички качества на самостоятелно, задълбочено и приносно изследване и това ми позволява да препоръчам убедено на уважаемото Научно жури да му присъди образователната и научна степен „доктор“ по специалност „Нова и най-нова история (Социална история)“ с шифър 05.03.04.

София, 31.08.2017 г.

Член на научното жури:

(Доц. д-р Марияна Стамова)